

Memoria locului – peisajul comemorativ reflectat prin toponime

- partea a II-a -

Practica denominării oficiale a străzilor cu nume ce comemorează victorii în lupte a fost implementată pentru prima dată în orașul Berlin unde, în anul 1814, au fost redenumite trei piețe în cinstea victoriei armatelor anti-Napoleoniene asupra armatei imperiale franceze. Una dintre acestea a fost Piața Paris din dreptul Porții Brandenburg, ce marca victoria Bătăliei din Paris din 30-31 martie 1814, în urma căreia armata franceză, condusă de Napoleon Bonaparte, a capitulat.

Exemplul a fost preluat ulterior și de alte state, iar România a fost printre primele care au preluat acest model. Repertoriul toponimic al orașelor avea să reflecte mai pregnant dorința autorităților de comemorare și omagiere a unor evenimente istorice importante sau a unor personalități istorice și culturale care aveau o mare însemnătate națională.

Astfel, demersul autorităților din București nu este unul izolat și se încadrează într-un amplu program de redefinire toponimică a marilor orașe europene de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Acest nou mod de atribuire oficială a numelor de stradă a determinat și întreruperea unui îndelungat proces vernacular de numire a arterelor de circulație. Pentru Consiliul Comunei denumirile ce erau propuse a fi înlocuite, în perspectiva recentelor evenimente, nu păreau a avea o mare însemnătate, deși acestea erau odonime cu o valoare partimonală și comunitară ridicate la nivelul peisajului toponimic al orașului. Nume precum Calea Târgoviștei (atestată documentar din 1681) sau Calea Mogoșoaiei (atestată documentar din 1692) erau odonime ce datau din secolul al XVII-lea și erau atribuite unor artere principale din oraș, acestea fiind importante căi de acces. De altfel, din cele 6 artere mari ale orașului București, denumite în trecut și „poduri domnești”, patru aveau să își schimbe numele în toamna anului 1878, în urma deciziei Consiliului Comunal. Aceste artere sunt: Calea Târgoviștei, Calea Mogoșoaiei, Podul de Pământ (denumit de la jumătatea secolului al-XIX-lea Calea Belvedere) și Podul Calicilor, denumit din 1800 Podul Caliței, iar ulterior Calea Craiovei. Importanța acestor artere nu era dată numai de rangul acestora în cadrul tramei stradale bucureștene, dar și de rolul pe care îl aveau în asigurarea legăturilor comerciale dintre capitală și restul teritoriului, la nivel național. Toate aceste artere făceau parte, alături de Calea Vergului și Calea Herăstrăului, din rețeaua radiară de drumuri de legătură cu cele mai mari centre urbane din țară.

Astfel, alegerea acestor artere pentru a prelua semnificația simbolică a noilor denumiri nu era una întâmplătoare și era legată de caracterul tipologiei acestor artere în cadrul țesutului urban al Bucureștiului, dar și de relația locuitorilor cu acestea. Alături de acestea se adaugă și strada Germană, ce avea să se numească de atunci strada Smârdan, importantă arteră comercială, aflată în nucleul central al orașului.

Din arealul centrului comercial al orașului și cu precădere din Calea Victoriei se desprindeau restul arterelor redenumite în toamna anului 1878: Calea Griviței, Calea Plevnei și Calea Dorobanți se desprindeau direct din Calea Victoriei, iar Calea Rahovei, Calea Călărășilor și strada Smârdan porneau din centrul orașului, marcat de vechea curte domnească.

Din acest punct de vedere, numele străzilor aveau un caracter reprezentativ, comemorativ, strada devenea, după cum spunea în 1935 dramaturgul Victor Ion Popa „un fel de monument” închinat faptelor de glorie și sacrificiului ostașilor români.

Evenimentul care a marcat, pentru prima dată, intrarea în vocabularul și apoi în memoria colectivă a bucureștenilor, și nu numai, a acestor nume de glorie, a fost intrarea Armatei Române victorioase în București, ceremonie care vrea să onoreze victoria acesteia în Războiul de Independență.

În data de 8/20 octombrie 1878, Bucureștiul era pregătit să întâmpine solemn trupele victorioase, pe străzile nou botezate. Cea mai importantă arteră a orașului, Calea Mogoșoaiei, devenită din acea zi Calea Victoriei, va fi principalul loc de desfășurare a activităților ce vor avea loc. Defilarea corpurilor de armată s-a desfășurat de-a lungul Șoselei Kiseleff și a Căii Victoriei. Debutul manifestărilor a fost marcat de tragerea a 21 de salve de tun, domnitorul Carol I trecând în revistă unitățile militare aflate pe platoul de la Băneasa, la intrarea în oraș. Înainte ca peste 20.000 de militari, soldați și ofițeri, să înceapă defilarea, a fost oficiat un serviciu divin și au fost decorate steagurile unităților militare cu „Crucea Trecerea Dunării”. Intrarea în oraș a fost marcată simbolic prin trecerea pe sub un Arc de Triumf, amplasat în rondul al doilea al Șoselei Kiseleff (la intersecția cu strada Ion Mincu de astăzi), ce a fost realizat de Primăria Capitalei după planurile inginerilor Grigore Cerchez și Cucu. Monumentul comemorativ, având un caracter temporar, a fost realizat dintr-o structură de lemn peste care au fost montate elemente arhitecturale decorative realizate din stuc. Pe sub amplul arc puteau să treacă, în lungul său, 12 oameni. Acesta avea amplasat la partea superioară o statuie ce reprezenta Victoria, cu o înălțime de patru metri, iar în lateralele acesteia erau dispuse reprezentări ale diferitelor trofee, căști, arme, zale și alte obiecte militare cu rol decorativ. Pe frontispiciul arcului, pe fațada dinspre oraș, era inscripționat „Apărătorilor independenței”, iar dedesubt, „Orașul București”. Pe lateralele arcului, erau gravate localitățile în care armata română s-a distins în lupte cruciale în demersul de obținere a independenței Țării: „Opanez, Plevna, Rahova, Arcer-Palanka, Lom-Palanka, Smârdan, Vidin”. Primirea în oraș s-a realizat în prezența unor militari răniți în război, a oficialităților, elevilor și personalului diplomatic așezați în două tribune dispuse de o parte și de alta a Arcului de Triumf. De asemenea, populația orașului a umplut principalele artere ale Bucureștiului pe unde aveau să treacă trupele armatei: Calea Victoriei, Calea Plevnei, Bulevardul Universității și altele. Orașul era împodobit ca niciodată până atunci, iar bucuria și entuziasmul erau exprimate prin urale, aplauze și aruncarea florilor la venirea armatei. Sărbătoarea s-a încheiat printr-o retragere cu torțe a armatei și susținerea unui spectacol dedicat acestei zile, la Teatrul cel Mare de pe Calea Victoriei.

Intrarea triumfală a Armatei Române în Capitală, pe sub Arcul de Triumf, 8 octombrie 1878, fotograf Franz Mandy (Sursa: Marinescu Beatrice, Dutu Aurel, Rădulescu-Zoner Șerban, *Bucureștiul și epopeea Independenței 1877-1878*)

Redăm mai jos decretul semnat de domnitorul Carol I prin care a fost acceptată propunerea Consiliului comunal de schimbare a numelor unor artere importante din București în cinstea victoriei Armatei Române și a obținerii independenței Tării:

”Măria Sa Domnitorul prin Înaltul Decret cu No. 2,241 publicat în Monitorul Oficial No. 222..., a bine-voit a aproba schimbarea numirii următoarelor stradelor din orașiu, ast-fel cum s`a propus de Consiliul Comunal, adică:

Calea Mogoșoaiei pe viitor se va numi în calea *Victorii*.

Herăstrău, pe viitor se va numi în calea *Dorobanților*.

Calea Vergului, pe viitor se va numi în calea *Călărașilor*.

Strada Târgoviște, pe viitor se va numi în strada *Griviței*.

Strada Belvedere, pe viitor se va numi în calea *Plevna*.

Strada Craiovei, pe viitor se va numi în calea *Rahovei*.

Strada Germană, pe viitor se va numi în strada *Smârdanu*.

Strada Spirei, pe viitor se va numi în strada *13 Septembrie*.

Strada Filaretu, pe viitor se va numi în strada *11 iunie*.

Bulevardul din vale de la strada Brezoianu spre Cotroceni se va numi *Bulevardul Independenței*. Această schimbare de numiri să publică spre scința tuturor, cu adăogire că s`a și luat mesuri de Primăria pentru preschimbarea actualelor table de nomenclatură în conformitate cu acest Înalt Decret.

No. 16,008.

1878, Octombrie 12”

Bibliografie:

Azaryahu, Maoz, *The power of commemorative street names*, în Environment and Planning D: Society and Space, 1996, volume 14, pages 311 -330

Giurescu, Constantin C., *Istoria Bucureștilor*, Editura Sport-Turism, București, 1979

Marinescu Beatrice, Dușu Aurel, Rădulescu-Zoner Șerban, *Bucureștiul și epopeea Independenței 1877-1878*, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, București, 1978

Monitorul Primăriei București, Anul III, nr. 40, 20 septembrie/1 octombrie, 1878, p. 540

Olteanu, Radu, *Bucureștii în date și întâmplări*, Editura Paideia, București, 2002

Popa, Victor Ion, *Din carnetul unui cetățean. Numirea străzilor*, în Gazeta municipală, anul IV, no. 156, 20 ianuarie 1935, p. 1

Stănescu, Irina, *Apariția și evoluția denumirilor de străzi din București*, în București, Materiale de Istorie și Muzeografie, vol. XIV, 2000, Muzeul de istorie al Orașului București, pp. 138-185